

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут публічного управління
Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу

НОВІКОВ РОСТИСЛАВ АНДРІЙОВИЧ

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Кваліфікаційна робота

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
освітньо-професійна програма – Публічне управління та адміністрування

Виконав студент групи ДСПУАзм-21
Новіков Ростислав Андрійович

Науковий керівник,
к.е.н., доцент Кривокульська
Наталія Михайлівна

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	
1.1. Сутність, принципи та інституційні засади громадського контролю в системі місцевого самоврядування.....	6
1.2. Форми, методи та інструменти громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЧИННОЇ ПРАКТИКИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ЗБАРАЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	
2.1. Організаційно-правові засади та інституційні механізми громадського контролю у діяльності Збаразької міської ради.....	17
2.2. Оцінка форм, інструментів та результативності громадського контролю за діяльністю Збаразької міської ради.....	22
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОЇ ПРАКТИКИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ЗБАРАЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	
3.1. Інституційно-організаційні напрями удосконалення системи громадського контролю у Збаразькій міській раді.....	31
3.2. Функціональні механізми підвищення результативності громадського контролю за діяльністю Збаразької міської ради.....	35
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Актуальність проблеми. Громадський контроль є ключовим інструментом демократичного врядування, який забезпечує прозорість, підзвітність та відповідальність органів місцевого самоврядування перед громадянами. Його значимість зростає в умовах децентралізації, коли громади отримують ширші повноваження й ресурси, а отже потребують ефективних механізмів нагляду за їх використанням.

Сучасні виклики, зокрема цифровізація управління, зростання суспільної активності та запит на відкритість влади, трансформують громадський контроль у невід'ємну складову якісного публічного управління. Він сприяє запобіганню корупції, підвищенню якості управлінських рішень і зміцненню довіри між громадянами та владою. У підсумку, дієвий громадський контроль формує умови для сталого розвитку територіальних громад, посилюючи їхню інституційну спроможність та демократичну культуру. Усе зазначене вище обумовлює актуальність теми кваліфікаційного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Питання здійснення громадського контролю, його важливості і змістового навантаження розкривають у своїх наукових публікаціях Р. Августин, В. Баранник, В. Бахур, Ю. Богач, Т. Биковська, О. Бондаренко, Н. Гришина, І. Демків, В. Кравчук, Н. Кривокульська, О. Литвинчук, О. Марченко, Є. Мінакова, Л. Наливайко, О. Новіков, Б. Петренко, В. Потапенко, О. Савченко, В. Скоморовський, А. Француз, І. Черненко, Е. Шевченко, І. Шопіна, D. Easton, Ya. Maslova та інші автори.

Водночас, сьогодні значимість громадського контролю за роботою органів місцевого самоврядування зростає через розширення повноважень громад у межах децентралізації, що вимагає більшої підзвітності та прозорості управлінських рішень. Додатковим чинником є цифровізація публічного управління, яка відкриває нові можливості для участі громадян і оперативного моніторингу діяльності влади. Підвищення суспільного запиту на відкритість, боротьбу з корупцією та ефективне використання бюджетних ресурсів також підсилює потребу в дієвих механізмах контролю. У сучасних умовах воєнних

та післявоєнних викликів громадський контроль стає важливим інструментом стабільності, довіри та відповідальності влади перед громадою.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних засад і формування пропозицій щодо вдосконалення громадського контролю за діяльністю ОМС (Збараської міської ради).

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- розкрити сутність, принципи та інституційні засади громадського контролю в системі місцевого самоврядування;
- здійснити характеристику форм, методів та інструментів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування;
- проаналізувати організаційно-правові засади та інституційні механізми громадського контролю у діяльності Збараської міської ради;
- здійснити оцінку форм, інструментів та результативності громадського контролю за діяльністю Збараської міської ради;
- систематизувати інституційно-організаційні напрями удосконалення системи громадського контролю у Збараській міській громаді;
- визначити функціональні механізми підвищення результативності громадського контролю за діяльністю Збараської міської ради.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні і практичні питання вдосконалення громадського контролю за діяльністю Збараської міської ради.

Методами дослідження, які були використані для досягнення мети кваліфікаційної роботи, наступні: системного аналізу (для комплексної характеристики інструментів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, загалом, і Збараської міської ради, зокрема – розділи 1, 2); факторного аналізу (для виявлення факторів, які обумовлюють значимість удосконалення системи громадського контролю у Збараській міській громаді – розділи 2, 3); порівняльного аналізу (для порівняння досвіду

ефективного використання дорадчих органів у територіальних громадах України та ЄС – розділ 3).

Теоретична новизна кваліфікаційної роботи розкривається в розвитку теоретичних положень щодо вдосконалення громадського контролю в діяльності ОМС.

Практична значущість результатів виконання кваліфікаційної роботи полягає у тому, що розвинуті у ній теоретичні положення і наведені рекомендації щодо вдосконалення громадського контролю в діяльності ОМС можуть бути використані у практичній роботі Збараської міської ради.

Апробація. Результати роботи знайшли своє відображення у Збірнику тез Х Ювілейної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Актуальні проблеми економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі» (м. Тернопіль, 20.11.2025 р.) [27].

Структура і обсяг роботи. Робота розміщена на 48 сторінках, включає три розділи, список із 49 використаних джерел, 1 рисунок, 15 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Сутність, принципи та інституційні засади громадського контролю в системі місцевого самоврядування

Громадський контроль є базовою складовою демократичної системи врядування, яка забезпечує ефективний баланс між владними повноваженнями та інтересами громадян, сприяє підвищенню прозорості діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС), формує атмосферу довіри між владою та суспільством.

У сучасних умовах розвитку локальної демократії громадський контроль виступає рушійною силою посилення відповідальності, попередження зловживань і покращення якості управлінських рішень, що приймаються органами місцевого самоврядування (ОМС). Його значущість обумовлена тим, що без постійного суспільного зворотного зв'язку система місцевого управління ризикує перетворитися на закриту, неефективну й корупційно вразливу структуру, яка не здатна адекватно реагувати на виклики соціально-економічного й екологічного розвитку громади.

Сутність громадського контролю полягає у діяльності громадян, громадських об'єднань, інституцій громадянського суспільства, засобів масової інформації та незалежних експертів, спрямованій на спостереження, аналіз, оцінювання та вплив на процеси управління територіальною громадою (ТГ). Йдеться не лише про контроль над фактом прийняття рішень, а й над якістю їх підготовки, обґрунтованістю, відповідністю стратегічним документам розвитку громади, законодавству та інтересам мешканців.

Громадський контроль охоплює всі етапи управлінського циклу (від формування проблеми, проведення консультацій та громадських слухань до моніторингу виконання прийнятого рішення й оцінки його результатів).

Часто громадський контроль асоціюють із критикою влади або з перевітками, проте насправді його зміст значно ширший. Громадський

контроль це складна система взаємодії між громадою та владою, що включає механізми участі, партнерства, комунікації, відкритих даних, інституційної підтримки та правових гарантій.

У демократичних країнах громадський контроль розглядається як елемент співуправління (co-governance), коли громадськість не лише контролює, а й бере участь у формуванні рішень, стає активним суб'єктом місцевої політики (рис. 1.1).

Форми громадської участі у місцевому самоврядуванні

Примітка. Взято із [11]

Інституційні засади громадського контролю в Україні формуються на основі Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування, законів України «Про місцеве самоврядування», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації», «Про громадські об'єднання», Бюджетного кодексу, ряду спеціальних законів і підзаконних актів.

Конституція визначає народ носієм суверенітету, а місцеве самоврядування – формою безпосередньої та представницької демократії, що передбачає участь громадян у контролі за діяльністю місцевих органів влади. Європейська хартія місцевого самоврядування закріплює вимогу забезпечення

прозорості, участі, підзвітності та відкритості в діяльності органів влади, що створює загальноєвропейський стандарт участі.

Особливу роль відіграють принципи громадського контролю, підкріплені як міжнародними стандартами, так і українським законодавством (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Принципи громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування

Принцип	Зміст та характеристика
1	2
Відкритість	Передбачає повну доступність діяльності органів місцевого самоврядування для громадськості. Вимагає регулярного оприлюднення рішень, планів, бюджетів, протоколів, звітів і відкритих даних, що дозволяє громадянам отримати повну інформацію про управлінські процеси.
Прозорість	Забезпечує не лише доступність, а й зрозумілість, логічність і структурованість інформації. Дані повинні бути подані у формі, придатній для аналізу, порівняння та незалежної оцінки громадськістю.
Підзвітність	Передбачає обов'язок посадових осіб пояснювати мотиви своїх рішень, звітувати про виконання функцій і нести політичну чи дисциплінарну відповідальність за неналежні дії або бездіяльність.
Субсидіарність	Гарантує прийняття рішень на найближчому до громадян рівні. Чим ближче орган управління до громади, тим ефективніший громадський контроль і вища якість ухвалених рішень.
Законність	Забезпечує відповідність діяльності органів місцевого самоврядування Конституції та законам України. Контроль охоплює дотримання правових норм та процедур прийняття рішень.
Участь громадян	Закріплює право жителів брати участь у місцевому врядуванні через вибори, громадські слухання, консультації, місцеві ініціативи, петиції, участь у дорадчих органах.
Інклюзивність	Підкреслює необхідність врахування інтересів усіх соціальних груп, зокрема молоді, осіб похилого віку, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, національних меншин та інших вразливих груп населення.

Примітка. Сформовано на основі джерела [25]

Громадський контроль має не лише правову, а й соціальну природу. Його ефективність залежить від рівня громадської активності, наявності розвинених громадських організацій, спроможності журналістської спільноти, незалежних експертів та ініціативних груп.

Він також є відображенням культурних та ціннісних характеристик громади: рівня довіри, готовності до співпраці, політичної волі, взаємоповаги між владою і громадянами.

У сучасних умовах цифровізації громадський контроль набуває нового виміру. Відкриті дані, інтерактивні платформи, е-петиції, GIS-системи, онлайн-консультації, електронні бюджети, соціальні мережі — усе це значно підсилює можливості громадян для контролю. Цифрові інструменти забезпечують оперативність, доступність, автоматизацію перевірок, аналіз великих масивів даних, що робить громадський контроль не лише ефективнішим, а й більш масовим та інклюзивним.

Додатково для розкриття змісту принципів громадського контролю наведемо приклади їх реалізації.

Принцип відкритості. Відкритість реалізується через регулярне оприлюднення ОМС рішень сесій та виконкому, проектів нормативних актів, протоколів засідань, інформації про використання бюджетних коштів, договорів, планів закупівель та звітів у розділі «Відкриті дані» на офіційних вебсайтах. Прикладом є ведення онлайн-архіву рішень міської ради та публікація проектів рішень за 20 робочих днів до їх розгляду.

Принцип прозорості. Прозорість виявляється у створенні зручних для громадян форматів подання інформації, зокрема, інтерактивних бюджетів, графіків, візуалізацій видатків, порівняльних таблиць ефективності, доступних пояснювальних записок до рішень. Наприклад, ТГ запроваджують інтерактивний «Бюджет для громадян», який показує структуру доходів і видатків у вигляді простих діаграм і схем.

Принцип підзвітності. Цей принцип реалізується через публічні звіти міських і сільських голів, старост, керівників комунальних підприємств, структурних підрозділів, а також через обов'язковість реагування на звернення громадян та звітність щодо результатів виконання програм місцевого розвитку. Прикладом застосування цього принципу є щорічний звіт

міського голови перед громадою із трансляцією онлайн та можливістю ставити запитання.

Принцип субсидіарності. Субсидіарність реалізується через делегування частини рішень на рівень старостинських округів, квартальних комітетів, органів самоорганізації населення. Наприклад, прийняття рішень щодо благоустрою, облаштування громадських просторів чи встановлення вуличного освітлення відбувається саме на рівні мікрогромад, що дозволяє жителям напряду впливати на їх зміст.

Принцип законності. Законність забезпечується дотриманням процедур підготовки та розгляду рішень, правильністю оформлення нормативних актів, оприлюдненням регуляторних документів відповідно до законодавства, проведенням юридичної експертизи. Прикладом реалізації цього принципу є перевірка проєктів рішень юридичним відділом і їх попереднє оприлюднення для громадського обговорення згідно з Законом «Про регуляторну політику».

Принцип участі громадян. Він реалізується через проведення громадських слухань, онлайн-консультацій, прийом електронних петицій, залучення громадян до розроблення стратегій і програм розвитку, створення дорадчих органів при виконкомі. Наприклад, жителі громади беруть участь у голосуванні за проєкти бюджету участі або подають власні ініціативи на розгляд ради.

Принцип інклюзивності. Цей принцип виявляється у створенні умов, що дозволяють усім групам населення брати участь у місцевому врядуванні: забезпечення доступності приміщень, можливості онлайн-участі, проведення заходів з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, перекладу жестовою мовою, адаптації матеріалів «простою мовою». Прикладом реалізації цього принципу є організація змішаних (онлайн+офлайн) консультацій із залученням молоді, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та людей похилого віку.

Таким чином, громадський контроль у системі місцевого самоврядування є комплексним, багатовимірним явищем, що поєднує правові, організаційні, інформаційні, соціальні та цифрові механізми впливу громадян на діяльність

влади. Він є не просто формою перевірки, а важливим елементом демократичного врядування, який сприяє підвищенню якості рішень, зміцненню довіри та розвитку спроможних громад.

1.2. Форми, методи та інструменти громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування

Форми, методи та інструменти громадського контролю формують практичну основу впливу громадян на діяльність ОМС. Вони визначають, у який спосіб ТГ може оцінювати дії влади, виявляти порушення, висловлювати свою позицію, ініціювати рішення, брати участь у формуванні місцевої політики та забезпечувати відповідальність посадових осіб.

Розвиток форм громадського контролю тісно пов'язаний із демократизацією суспільства, інституційним розвитком громадянського суспільства та поширенням цифрових технологій, які розширюють можливості учасників контролю.

Традиційні форми громадського контролю, зокрема, такі як громадські слухання, місцеві ініціативи, збори жителів, громадські ради та консультації з громадськістю залишаються основою демократичної участі (табл. 1.2).

Отже, громадські слухання дозволяють членам громади безпосередньо обговорювати важливі питання та впливати на рішення, що стосуються бюджету, стратегічних документів, землекористування, розвитку інфраструктури. Місцеві ініціативи надають можливість жителям ініціювати проекти рішень та вимагати їх обов'язкового розгляду. Збори жителів використовуються для обговорення важливих локальних питань, що потребують колективного рішення або позиції громади. Громадські ради забезпечують участь представників громадських організацій у консультаційних і дорадчих процесах, надаючи експертні висновки та рекомендації для органів влади.

Таблиця 1.2

Зміст традиційних форм громадського контролю за діяльністю ОМС

Форма громадського контролю	Зміст та характеристика
1	2
Громадські слухання	Офіційна форма безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення. Дозволяє мешканцям висловити свою позицію щодо проєктів рішень, стратегічних документів, містобудівних планів, бюджетних програм. Рішення слухань не завжди є обов'язковими, але їх результати мають бути розглянуті владою та враховані при ухваленні рішень.
Місцеві ініціативи	Право жителів ТГ пропонувати проєкти нормативно-правових актів, які місцева рада зобов'язана розглянути на пленарному засіданні. Дозволяє громадянам безпосередньо впливати на порядок денний ради, ініціювати зміни в інфраструктурі, бюджетних програмах чи організації надання послуг.
Збори жителів	Колективна форма участі членів ТГ за місцем проживання (вулиця, квартал, мікрорайон). На зборах обговорюються питання благоустрою, безпеки, розвитку території, комунальних послуг, роботи старостатів. Рішення зборів носять рекомендаційний характер, але можуть бути підставою для дій ОМС.
Громадські ради	Постійно діючі консультативно-дорадчі органи при виконавчих комітетах, що складаються з представників інститутів громадянського суспільства. Здійснюють експертизу рішень, аналізують соціально значущі питання, вносять пропозиції до нормативно-правових актів і програм, контролюють виконання стратегічних документів.
Консультації з громадськістю	Процедура, що передбачає публічне обговорення проєктів рішень влади через онлайн-платформи, опитування, круглі столи, фокус-групи, офлайн-зустрічі. Забезпечує зворотний зв'язок і врахування думок різних груп населення. Є обов'язковим інструментом для рішень, які мають суттєвий суспільний вплив.

Примітка. Сформовано з використанням [25]

Попри важливість традиційних форм участі, сучасний розвиток інформаційних технологій, цифровізація публічного управління та зростання суспільної активності зумовили появу нових інструментів громадського контролю. Їх характерною рисою є швидкість доступу до інформації, масовість залучення громадян, інтерактивність, можливість оперативного реагування на рішення ОМС та посилення впливу громади на управлінські процеси. Саме ці інструменти – цифрові, мережеві та аналітичні значно розширюють можливості традиційного громадського контролю та формують

сучасну модель відкритого врядування. До найбільш результативних належать бюджет участі, соціальні мережі та механізми громадського аудиту (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Сучасні інструменти громадського контролю за діяльністю ОМС

Інструмент	Зміст та характеристика
1	2
Бюджет участі (партисипативний бюджет)	<p>Механізм, що дозволяє громадянам безпосередньо вирішувати, на які проекти спрямовувати частину місцевого бюджету.</p> <p>Жителі подають проекти, голосують за них, а влада зобов'язана реалізувати ті, що набрали найбільшу підтримку.</p> <p>Інструмент формує прозорість розподілу коштів та підвищує довіру до влади.</p>
Соціальні мережі як платформи контролю	<p>Facebook, Telegram, YouTube та інші медіаплатформи стали дієвими каналами громадського моніторингу.</p> <p>Через них мешканці можуть оперативного висвітлювати проблеми, фіксувати порушення, створювати публічний тиск, мобілізувати підтримку, отримувати відповіді від влади. Соцмережі часто працюють швидше, ніж офіційні механізми звернень.</p>
Громадський аудит (фінансовий і соціальний)	<p>Форма незалежної оцінки ефективності бюджетних витрат, закупівель, надання послуг, діяльності комунальних підприємств.</p> <p>Може здійснюватися громадськими експертами, журналістами, ініціативними групами.</p> <p>Інструмент дає змогу виявляти неефективність, корупційні ризики, зловживання, порушення процедур. Він є одним із найдієвіших інструментів контролю за використанням публічних ресурсів.</p>

Примітка. Сформовано з використанням [25]

Методи громадського контролю включають аналіз, спостереження, моніторинг, аудит, експертизу та правові дії. Інформаційно-аналітичні методи використовують аналіз документів, програм, звітів, бюджетів, результатів роботи відділів та комунальних підприємств. Моніторингові методи передбачають систематичне спостереження за виконанням рішень, здійсненням закупівель, якістю послуг, дотриманням строків реалізації проектів. Експертні методи включають громадську експертизу діяльності органів влади, аналіз ефективності політики, відповідність рішень стратегічним пріоритетам територіальної громади. Аудиторські методи

охоплюють громадський аудит бюджетних витрат, перевірку ефективності та цільового використання коштів.

Правові методи – це офіційні звернення, запити на інформацію, скарги, участь у засіданнях місцевої ради, ініціювання службових розслідувань, подання до суду на незаконні дії або бездіяльність посадових осіб. Закон України «Про доступ до публічної інформації» [30] зробив ці методи особливо дієвими, гарантуючи громадянам право на отримання інформації про всі аспекти діяльності органів влади.

Цифрові інструменти громадського контролю стали революційним явищем, яке докорінно трансформувало механізми взаємодії громади та влади. Це е-петиції, портали відкритих даних, геоінформаційні системи, онлайн-платформи електронної демократії, інтерактивні бюджети, цифрові карти ремонтів, системи міської аналітики (City Dashboard), соціальні мережі та мобільні застосунки.

Е-петиції дозволяють у короткий термін об'єднати значну частину громади навколо важливого питання та зобов'язують владу розглянути ініціативу. Портали відкритих даних забезпечують доступ до фінансової, організаційної та статистичної інформації, що дозволяє журналістам і громадським активістам проводити незалежні розслідування та виявляти порушення. Електронні бюджети дають можливість побачити доходи та видатки громади в реальному часі, аналізувати ефективність використання коштів, порівнювати плани та фактичні дані.

Геоінформаційні системи (GIS) застосовуються для контролю за інфраструктурними проєктами, благоустроєм, ремонтами, земельними ресурсами та комунальними послугами.

Соціальні мережі стали одним із найпотужніших інструментів громадського контролю: через Facebook, Telegram, YouTube громадськість здійснює суспільний тиск на владу, виявляє проблеми, мобілізує підтримку, веде громадські розслідування.

Онлайн-опитування та консультації дозволяють збирати швидкий зворотний зв'язок, а мобільні застосунки допомагають жителям фіксувати порушення, аварії, незаконні дії та надсилати їх до ОМС.

Ефективність будь-яких форм контролю залежить від інституційної спроможності ТГ. Чим активніше працюють громадські організації, аналітичні центри, молодіжні ради, професійні спільноти, тим сильнішим є громадський контроль. Важливою умовою є політична воля влади: навіть найкращі інструменти будуть неефективні, якщо посадові особи не готові до відкритості та взаємодії з громадою.

Переваги й недоліки традиційних і сучасних інструментів громадського контролю за діяльністю ОМС представлені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Переваги й недоліки традиційних і сучасних інструментів
громадського контролю за діяльністю ОМС**

№ з/п	Інструменти	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1	Традиційні інструменти (громадські слухання, збори жителів, місцеві ініціативи, громадські ради, консультації)	<ul style="list-style-type: none"> - Пряме спілкування між владою та громадянами. - Чітко врегульовані законодавством процедури. - Сприяють розвитку локальної демократії та участі населення. - Легітимність результатів через публічність. - Можливість детального обговорення складних питань. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вимагають фізичної присутності громадян. - Низька залученість через зайнятість або недовіру. - Тривалі й часто бюрократизовані процедури. - Обмежена кількість учасників. - Результати не завжди мають обов'язковий характер.
2	Сучасні цифрові інструменти (GIS, відкриті дані, бюджет участі, соцмережі, мобільні застосунки, онлайн-петиції)	<ul style="list-style-type: none"> - Висока доступність 24/7. - Масовість і швидкість залучення громадян. - Автоматичне оновлення даних, реальний час. - Візуалізація, аналітика, інтерактивність. - Прозорість бюджетів та проєктів у GIS/дашбордах. - Оперативне виявлення порушень (фото+геолокація). 	<ul style="list-style-type: none"> - Залежність від технічних рішень і цифрової інфраструктури. - Не всі громадяни володіють цифровими навичками. - Потребують фінансових та ІТ-ресурсів громади. - Можливість перевантаження інформацією. - Необхідність модерації та технічної підтримки.

Примітка. Сформовано автором

Отже, сучасний громадський контроль – це поєднання класичних форм участі та новітніх цифрових інструментів, які забезпечують реальну можливість громадян впливати на рішення влади, контролювати їх виконання, попереджувати корупцію, забезпечувати підзвітність та розвиток демократичних практик.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЧИННОЇ ПРАКТИКИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ЗБАРАЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

2.1. Організаційно-правові засади та інституційні механізми громадського контролю у діяльності Збараської міської ради

Досліджуваним органом місцевого самоврядування є Збараська міська рада.

Організаційно-правові засади громадського контролю в діяльності Збараської міської ради базуються на національному законодавстві, зокрема на Закон України «Про доступ до публічної інформації» [30], що гарантує право громадян на отримання публічної інформації, яка перебуває у володінні органів влади. Реалізація цього права підтверджується тим, що на офіційному сайті Збараської міської ради присутній і доступний розділ «Доступ до публічної інформації» (zbarazh-rada.gov.ua+2zbarazh-rada.gov.ua+2), де публікуються рішення сесій, протоколи засідань, розпорядження, проекти рішень, документи, що дає змогу громадянам моніторити діяльність ОМС.

Таким чином, правова основа для забезпечення підзвітності та відкритості влади в ТГ є, і ОМС забезпечив інституційний механізм для доступу громадян до інформації про рішення, дії та діяльність своїх виконавчих органів.

На сайті ради видно, що існує структура для надання адміністративних послуг через Центр надання адміністративних послуг Збараської міської ради (ЦНАП), опубліковані його адреса, контакти й графік роботи. Це забезпечує формальну (законодавчо визначену) взаємодію мешканців громади з органами влади, можливість звернень, запитів і звернень за послугами.

Також, через публікацію «Проектів рішень», «Рішень сесії», «Протоколів засідань» і «Розпоряджень міського голови» на сайті, забезпечується прозорість процедури прийняття рішень та можливість контролю за їхнім виконанням.

Отже, існує формальна інституційна основа для участі громадськості в контролі (через доступ до документів, рішення міськради, участь у процедурах, запити до ЦНАП).

Щодо механізмів громадського обговорення та участі громадян, зазначимо, що на офіційному сайті Збараської міської ради є розділ, присвячений «Доступу до публічної інформації», де публікуються повідомлення про громадські обговорення проєктів рішень. Це говорить про те, що рада використовує механізм попереднього інформування ТГ та дає можливість мешканцям висловити свою позицію щодо проєктів, що можуть мати істотні наслідки. Такі практики відповідають європейським стандартам публічності та участі, дозволяють враховувати думку громадян перед ухваленням важливих рішень, що підвищує легітимність влади і довіру в громаді.

Організаційно-правові засади та інституційні механізми громадського контролю у діяльності Збараської міської ради означають участь мешканців у фінансовому плануванні.

Аналізуючи стан прозорості бюджету та участь громадян у фінансовому плануванні, зазначимо, що у структурі сайту присутній розділ Громадський бюджет. Він є механізмом залучення громадян до визначення використання частини бюджетних коштів, що свідчить про готовність ради до впровадження партисипативних механізмів. Це дає можливість жителям ініціювати проєкти, пропонувати ідеї, які можуть реалізовуватися за рахунок місцевого бюджету, а також стежити за тим, як використовуються ресурси громади. Така практика збільшує підзвітність досліджуваного ОМС, залучення населення і стимулює активну громадянську позицію.

Щодо питання відповідальності, підзвітності та можливості контролю з боку громадськості, вкажемо на те, що публікація протоколів пленарних засідань, результатів голосувань, рішень, розпоряджень та інших документів дає громадянам можливість перевірити, хто і як голосував, чи були дотримані

процедури. Це є елементом підзвітності та забезпечення відповідальності посадових осіб.

Крім того, публічність процедур запобігає зловживанням, сприяє прозорості, формує довіру і відкритість, створює передумови для громадської оцінки дій місцевої влади.

Попри наявність добре оформлених механізмів, реалізація громадського контролю в Збараській громаді має виклики.

По-перше, не всю інформацію можна назвати повною або оновленою: розділи оновлюються нерівномірно, не завжди є дані про виконання рішень, їх моніторинг та звітність.

По-друге, формальна наявність документів не гарантує активної участі громадян: важливою є не лише публікація, а й залучення, мотивація, інформування населення про можливості участі.

По-третє, для аудиту, перевірки і глибшого аналізу потрібні професійні навички, доступ до даних часто обмежений, а механізми зворотного зв'язку можуть бути малоефективними без відповідного інституційного реагування.

Таким чином, Збараська міська рада має достатньо розвинену нормативно-інституційну та організаційну базу для забезпечення громадського контролю: право громадян на інформацію реалізовано через публічні документи, рішення, розпорядження, громадські обговорення, публікацію протоколів, роботу ЦНАП та ініціативу громадського бюджету. Це створює основу для відкритості, підзвітності та участі ТГ.

Водночас, ефективність цих механізмів залежить від активності мешканців, регулярності оновлення інформації, якості публічних даних, та готовності влади до діалогу і реагування. Для повноцінного функціонування громадського контролю необхідне не лише формальне існування структур, але й реальна політична воля, активна громадянська позиція та постійна комунікація між владою та громадою.

Здійснимо кількісний і якісний аналіз практики громадського контролю у Збараській міській ТГ, базуючись на публічних даних із її сайту (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Результати аналізу практики громадського контролю у Збараській міській ТГ

Показник	Дані з практичної діяльності Збараської міської ради (приклади)
1	2
Регулярність публікації рішень, протоколів	На сайті ради є постійно оновлюваний розділ «Рішення сесії міської ради» — наприкінці 2024 року та 2025-го вже опубліковано понад 40 сесійних рішень із поіменним голосуванням.
Наявність механізму громадських обговорень / петицій / електронних консультацій	У 2025 році опубліковано розпорядження про громадське обговорення проєкту рішення про зміну структури закладу освіти, із зазначенням можливості письмових і електронних звернень та онлайн-консультацій.
Запровадження інструменту «Громадський бюджет»	На сайті міської ради є розділ «Громадський бюджет» з інформацією про конкурси проєктів 2024 року та затверджене Положення про бюджет участі.
Оголошення про початок громадських слухань / обговорень	Наприклад, 3 березня 2025 року опубліковане оголошення про громадське обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності із вказаними строками та формою участі.

Примітка. Сформовано автором

Викликами для практики громадського контролю у Збараській міській ТГ залишаються відсутність:

- даних про охоплення населення і активність громадян (на сайті не зазначено скільки людей взяли участь у слуханнях, скільки подано звернень чи пропозицій, скільки проєктів бюджету участі реалізовано);
- статистики виконання громадських ініціатив, тобто інформація про те яка частина ініціатив чи пропозицій від громадськості була врахована/здійснена є відсутня;
- регулярного звіту про виконання «Громадського бюджету» (розділ містить умови конкурсу та проєкти, але не видно прозорого звіту про їх реалізацію, витрати, строки).

Крім цього, незрозумілою є частота оновлення розділу «Громадські обговорення». Останні повідомлення «пересипані» новинами, важко відрізнити реальні ініціативи.

Також викликом є те, що не зважаючи на наявність інструменту «Громадський бюджет», мало доказів участі громадськості у бюджетних рішеннях, нема публікацій щодо результатів голосування або реалізації проєктів.

Таким чином, Збаразька міська рада має достатню нормативно-технічну і інституційну базу для реалізації громадського контролю (існують розділи для рішень, обговорень, бюджет участі, публічної інформації).

Практика громадського контролю не є системною: час від часу відбуваються обговорення, бюджет участі, засідання ради, проте відсутні індикатори участі громадян і звіти про впровадження пропозицій.

Поряд із цим, аналіз Стратегії розвитку Збаразької територіальної громади на 2025–2030 роки [35] (zbarazh-rada.gov.ua+1), його змісту і структури дає вагомі підстави для висновку, що досліджуваний ОМС не лише формально дотримується процедур, а й планує розвиток громади з урахуванням широкого кола стейкхолдерів, відкритості та залучення громадськості.

Так:

- для підготовки Стратегії утворена робоча група, до якої залучено науковців із академічного середовища та посадовців ради. Це означає, що підхід до стратегічного планування передбачає залучення експертів та відкритість до професійного аналізу;

- у Стратегії передбачено аналіз ресурсного потенціалу громади за різними параметрами (геопросторовий, фінансовий, людський, інвестиційний). Це відкриває простір для подальшого залучення громадськості та громадських організацій до оцінки цих ресурсів, тобто передбачає участь і контроль;

- одним із ключових напрямів Стратегії є модернізація публічного управління, що включає підсилення прозорості, інноваційні й цифрові рішення, залучення громадськості;

- стратегія передбачає залучення до процесу не лише органів влади і бізнесу, але й громадськості, громадських організацій, що створює новий інституційний майданчик для громадського контролю та участі.

Отже, затвердження Стратегії розвитку на 2025–2030 роки створює нову основу для громадського контролю на рівні стратегічного й середньострокового планування. Робоча група, залучена до підготовки Стратегії, містить науковців та представників органів влади. Це підвищує прозорість і забезпечує можливість громадськості контролювати не лише поточні рішення, а й довгостроковий розвиток громади.

Той факт, що Стратегія [35] передбачає аналіз різних видів ресурсів громади і формування профілю громади відкриває можливість для залучення громадськості та громадських організацій до оцінки ресурсного потенціалу, планування розвитку та подальшого моніторингу виконання.

У документі [35] одним із пріоритетів визначено модернізацію публічного управління, у т.ч. впровадження цифрових інструментів, прозорих процедур, інноваційних механізмів залучення громадян. Це формує чіткий юридично-стратегічний фундамент для подальшого розвитку громадського контролю, з можливістю використання сучасних цифрових механізмів.

Усе вищезазначене формує сильний доказ того, що ОМС не лише формально дотримується процедур інформаційної відкритості, а й системно планує розвиток з урахуванням участі громади і прозорих процедур. Це значно підсилює аргументи про наявність інституційних передумов для громадського контролю, перспективи розвитку та переходу від формального звітування до реально дієвого контролю та участі.

2.2. Оцінка форм, інструментів та результативності громадського контролю за діяльністю Збараської міської ради

Громадський контроль у Збараській міській територіальній громаді здійснюється через поєднання традиційних та сучасних інструментів участі, які визначені українським законодавством та конкретизовані у локальних

нормативно-правових актах. Особливу роль у формуванні механізмів участі відіграє ухвалена Стратегія розвитку Збараської громади на 2025–2030 роки, яка суттєво розширює організаційно-інституційні можливості громадського контролю, закріплюючи відкритість, залучення стейкхолдерів та впровадження цифрових рішень як стратегічні орієнтири публічного управління.

Традиційними механізмами громадського контролю в громаді є громадські слухання, консультації з громадськістю, збори жителів, місцеві ініціативи та подання звернень громадян. Аналіз доступної інформації засвідчує, що Збараська міська рада застосовує ці інструменти, але нерегулярно та не завжди системно.

У 2023–2025 рр. відбулися громадські обговорення щодо питань розвитку освіти, екологічних оцінок та містобудівної документації. Оголошення про слухання містять визначені строки, форми подання пропозицій та можливість участі. Проте зазвичай не публікуються підсумкові протоколи або звіти, що обмежує прозорість і знижує ефективність механізмів участі.

Місцеві ініціативи та збори громадян практично не фіксуються у відкритих джерелах, що може бути свідченням низького інтересу жителів або недостатньої популяризації інструментів.

Аналізуючи стан використання сучасних цифрових інструментів, вкажемо на наступне. Розвиток цифрових механізмів участі є важливим аспектом, що відображений у Стратегії громади. Зокрема, одним із її стратегічних пріоритетів є модернізація публічного управління, включаючи цифровізацію, впровадження онлайн-сервісів, розширення доступу до відкритих даних та розвиток прозорих інструментів участі населення.

Щодо громадського бюджету, зазначимо, що на сайті ТГ функціонує окремий розділ «Громадський бюджет», що дає громадянам можливість пропонувати проєкти та брати участь у розподілі бюджету. Проте аналіз показує, що розділ містить переважно нормативну основу (на сайті відсутні

результати голосувань та звіти про реалізацію проєктів, що суттєво звужує механізм громадського контролю).

Щодо таких інструментів як електронні консультації та цифрові форми обговорення, акцентуємо на тому, що у громаді використовуються онлайн-форми подання пропозицій і зауважень, передбачені під час громадських слухань та спеціальних процедур, наприклад у сфері екологічної оцінки впливу на довкілля. Однак такі консультації не мають системного характеру, а інтерактивні інструменти (онлайн-опитування, цифрові опитувальні форми, GIS-візуалізації) ще не впроваджені.

Аналіз стану прозорості документообігу та доступу до інформації показує, що на сайті наявні: проєкти рішень; рішення сесій; протоколи голосувань; розпорядження міського голови. Це відповідає вимогам законодавства. Проте структура сайту є недостатньо уніфікованою, деякі документи дублюються або подаються в неструктурованому вигляді, що ускладнює їх швидкий пошук.

Документ «Стратегія розвитку Збараської територіальної громади на 2025–2030 роки» суттєво посилює інституційні можливості контролю та участі, оскільки:

1. Передбачає створення робочої групи зі стейкхолдерів. До її складу входять представники влади, експерти та науковці. Це підвищує професійність та відкритість процесу стратегічного планування, створює механізм інституційного залучення громадськості на етапі ухвалення ключових рішень.

2. Визнає громадськість ключовим учасником розвитку. Стратегія прямо визначає громадські організації, підприємців, освітян та мешканців громади як важливих стейкхолдерів, яких необхідно залучати до реалізації заходів.

3. Містить індикатори моніторингу та оцінки. Завдяки цьому громада отримує можливість: порівнювати заплановане з фактичними результатами; контролювати хід реалізації заходів; відслідковувати ефективність роботи ОМС. Це є одним із найефективніших сучасних механізмів громадського контролю.

4. Орієнтується на цифровізацію управління. Так, пріоритет «Модернізація публічного управління» передбачає:

- запровадження електронних сервісів;
- розвиток цифрової взаємодії;
- прозорість процесів;
- відкритість даних.

Це створює підґрунтя для переходу до цифрового громадського контролю (дашборди, GIS-карти, прозорі бюджети).

Оцінюючи результативність громадського контролю, можемо зробити наступні ключові висновки.

Сильними сторонами громадського контролю є такі:

- формальна система громадського контролю розвинута;
- доступ до інформації забезпечено на високому рівні;
- документ [35] створює інституційні передумови для посилення участі громадян;
- існує потенціал для розвитку цифрових інструментів;
- процес стратегічного планування вже передбачає участь стейкхолдерів.

Слабкими сторонами громадського контролю є такі:

- механізми участі використовуються нерегулярно;
- відсутні дані про ефективність обговорень та врахування пропозицій громадян;
- громадський бюджет працює формально, без прозорих результатів;
- цифрові інструменти контролю не реалізовані;

З урахуванням поєднання сильних і слабких сторін рівень ефективності громадського контролю в Збараській громаді можна оцінити як середній (45–55 % від потенційно можливого). На це вказують результати оцінки форм громадського контролю у Збараській територіальній громаді та рівня їх використання (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Форми громадського контролю у Збараській територіальній громаді
та рівень їх використання**

Форма громадського контролю	Суть механізму	Наявність / застосування у Збараській громаді	Рівень фактичного використання	Коментар щодо ефективності
1	2	3	4	5
Громадські слухання	Публічне обговорення важливих рішень (освіта, містобудування, екологія).	Так. Оголошення публікуються на сайті.	Середній	Проводяться епізодично; бракує підсумкових протоколів і звітів.
Консультації з громадськістю (онлайн і офлайн)	Збір пропозицій та зауважень до проєктів рішень.	Частково. Публікуються повідомлення, інколи в електронній формі.	Низький	Немає системності, малий зворотний зв'язок.
Місцеві ініціативи	Жителі можуть ініціювати розгляд питань радою.	Формально передбачені, але прикладів на сайті немає.	Низький	Інструмент майже не використовується.
Збори жителів за місцем проживання	Обговорення питань мікротропад.	Дані відсутні у відкритому доступі.	Низький	Не висвітлюються.
Громадський бюджет (бюджет участі)	Жителі подають і голосують за проєкти.	Так, існує окремий розділ на сайті.	Середній–низький	Є положення, але немає звітів про реалізацію проєктів.
Публікація рішень, протоколів, проєктів	Забезпечує прозорість діяльності ради.	Так. Рішення, протоколи, розпорядження регулярно оновлюються.	Високий	Найбільш розвинена форма. Проте бракує структурованості.
Електронні звернення громадян	Цифрова взаємодія з владою.	Частково. Є форми для зв'язку та звернень.	Середній	Є технічна можливість, але рівень використання невідомий.
Соціальні мережі ради (Фейсбук)	Комунікація та оперативні повідомлення.	Так, офіційна сторінка активна.	Середній	Використовується як інформаційний канал, рідше – як

Форма громадського контролю	Суть механізму	Наявність / застосування у Збараській громаді	Рівень фактичного використання	Коментар щодо ефективності
1	2	3	4	5
				інструмент контролю.
Громадські організації як стейкхолдери	Участь ГО у реалізації проєктів, моніторингу, стратегічному плануванні.	Так, передбачено Стратегією 2025–2030.	Середній	Потенціал значно більший, ніж реальне використання.
Моніторинг виконання Стратегії	Відстеження індикаторів та прогресу.	Передбачено Стратегією.	Низький (поки що)	Механізм створений, але ще не застосовувався.
Відкриті дані / оприлюднення наборів даних	Прозорість інформації для аналізу.	Частково. Деякі дані є, але відсутні структуровані набори.	Низький	Дані є, але не у форматі відкритих наборів.
Контроль через петиції	Пропозиції громадян, обов'язкові до розгляду.	Немає окремого розділу або прикладів.	Низький	Інструмент фактично відсутній.

Примітка. Сформовано автором

Опираючись на інформацію табл. 2.2, можемо зробити висновок, що:

- найкраще «працює» формальна прозорість: рішення, протоколи, документи регулярно публікуються;
- найслабше «працюють» учасницькі механізми: ініціативи, збори, петиції, консультації;
- потенціал мають цифрові інструменти, особливо в контексті реалізації Стратегії розвитку Збараської міської територіальної громади на 2025–2030рр.;

Загальний рівень використання інструментів громадського контролю є середній і становить близько 50%.

Отже, громадський контроль у Збараській міській ТГ функціонує в межах наявної нормативно-правової системи, проте його результативність обмежена

нерегулярністю використання інструментів участі та недостатньою прозорістю результатів. Документ [35] підсилює організаційні основи контролю, формує нові можливості для залучення громадськості та запроваджує індикативний моніторинг, що створює передумови для підвищення ефективності громадського контролю в майбутньому.

Для посилення аналітичної частини кваліфікаційної роботи розрахуємо комбінований індекс результативності громадського контролю (ІРГК), побудований на кількісній оцінці форм контролю, які реально застосовуються в Збаразькій громаді.

Методика розрахунку індексу результативності громадського контролю (ІРГК) є наступною.

Крок 1. Визначаємо групи інструментів. Обираємо 10 інструментів громадського контролю, які реально використовуються в громаді: громадські слухання, консультації з громадськістю, місцеві ініціативи, збори жителів, громадський бюджет, публікація рішень і протоколів, електронні звернення, комунікація через соцмережі, участь громадських організацій та стейкхолдерів, моніторинг Стратегії розвитку Збаразької ТГ.

Крок 2. Оцінюємо кожен інструмент за 3 критеріями (від 0 до 3 балів) за трьома критеріями (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Критерії оцінювання громадського контролю в Збаразькій ТГ

№	Критерій	Розшифрування
1	2	3
1	Наявність	Чи інструмент існує в громаді
2	Регулярність застосування	Як часто інструмент використовується
3	Ефективність	Чи впливає інструмент на рішення, чи є результати

Примітка. Сформовано автором

¹Примітка. Шкала: 0 — відсутній, 1 – є, але не використовується, 2 – використовується частково, 3 – використовується регулярно та ефективно. Максимум: 10 інструментів × 3 критерії × 3 бали = 90 балів.

Заповнюємо матрицю оцінювання (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Результати бального оцінювання громадського контролю в Збараській ТГ

Інструмент	Наявність (0–3)	Регулярність (0–3)	Ефективність (0–3)	Σ
1	2	3	4	5
1. Громадські слухання	3	2	2	7
2. Консультації з громадськістю	2	1	1	4
3. Місцеві ініціативи	2	0	0	2
4. Збори жителів	1	0	0	1
5. Громадський бюджет	3	1	1	5
6. Публікація рішень і протоколів	3	3	3	9
7. Електронні звернення	2	2	2	6
8. Соцмережі ради	3	2	2	7
9. Залучення ГО та стейкхолдерів	2	1	1	4
10. Моніторинг Стратегії розвитку	3	1	1	5

Примітка. Сформовано автором

Розраховуємо загальну суму балів за результатами бального оцінювання громадського контролю в Збараській ТГ:

$$7 + 4 + 2 + 1 + 5 + 9 + 6 + 7 + 4 + 5 = 50 \text{ балів}$$

Розраховуємо індекс результативності громадського контролю в Збараській ТГ (формули 2.1.-2.2.):

$$\text{ІРГК} = \frac{\text{Набрана кількість балів}}{\text{Максимально можлива кількість}} \times 100\% \quad (2.1.)$$

$$\text{ІРГК} = \frac{50}{90} \times 100\% = 55.5\% \quad (2.2.)$$

Інтерпретуємо результат щодо індексу результативності громадського контролю в Збараській ТГ (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Інтерпретація результату

Значення індексу результативності	Рівень
0–30 %	Низький
31–60 %	Середній
61–80 %	Достатній
81–100 %	Високий

Таким чином, 55,5 % - це середній рівень результативності громадського контролю, що означає:

- інструменти такого контролю наявні, але їх використання не є системним;
- участь громадян неформована;
- цифрові механізми і їх застосування поступово нарощується;
- найбільш результативна форма громадського контролю це прозорість рішень;
- найслабша форма громадського контролю це місцеві ініціативи, збори жителів, консультації;
- існує великий потенціал для покращення.

Отже, математичне оцінювання результативності громадського контролю показало, що індекс результативності громадського контролю в Збараській ТГ рівний 55,5 %, що відповідає середньому рівню розвитку. Це свідчить про наявність структурованої нормативної бази та окремих ефективних інструментів відкритості, однак механізми безпосередньої участі громадян працюють лише частково. Значний резерв для зростання пов'язаний із цифровізацією, підвищенням регулярності консультацій та розвитком бюджету участі.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОЇ ПРАКТИКИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ЗБАРАЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

3.1. Інституційно-організаційні напрями удосконалення системи громадського контролю у Збаразькій міській раді

Система громадського контролю у сфері діяльності ОМС відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, підзвітності та довіри громадян до влади.

У сучасних умовах демократизації управлінських процесів, підвищення ролі громадянського суспільства, а також необхідності реалізації принципів відкритого врядування, особливої актуальності набуває завдання удосконалення організаційно-інституційних засад громадського контролю у Збаразькій міській раді.

Аналіз чинних процедур свідчить про наявність нормативної бази та окремих механізмів взаємодії з громадськістю, проте їхня практична реалізація потребує модернізації, адаптації та інституційного посилення.

Одним із головних напрямів удосконалення повинні стати оновлення та гармонізація локальних нормативно-правових актів, що регулюють участь громадськості. Положення про громадські слухання, електронні петиції, порядок доступу до публічної інформації, діяльність консультативно-дорадчих органів, механізми звітування посадових осіб мають бути уніфіковані, приведені у відповідність до чинного законодавства.

Особливо важливим є впровадження чітких регламентів проведення консультацій із громадськістю, що визначатимуть обов'язковість процедур, терміни, стандарти інформування, а також вимоги до якості підготовки рішень.

Суттєвим резервом підвищення ефективності громадського контролю у Збаразькій ТГ є зміцнення інституційної спроможності дорадчих органів. Досвід багатьох громад України та ЄС свідчить, що громадські ради, експертні

групи та консультативні комітети можуть відігравати провідну роль у формуванні якісних рішень та забезпеченні підзвітності.

Таблиця 3.1

Приклади ефективного використання дорадчих органів у територіальних громадах України та ЄС

Тип дорадчого органу	Країна / громада	Короткий опис практики	Результати / ефект для підзвітності та якості рішень
1	2	3	4
Громадська рада при органі місцевого самоврядування	Львівська міська рада (Україна)	Громадська рада залучає до роботи близько 50 представників ГО. Перед затвердженням рішень проводяться громадські експертизи.	Підвищення прозорості; зменшення корупційних ризиків; врахування позицій громадських організацій у бюджетних рішеннях.
Громадські консультативні комітети	Вінниця (Україна)	Консультативно-дорадчі комітети працюють при департаментах міської ради. Вони переглядають проєкти рішень і формують рекомендації.	Оптимізація регуляторних актів; уникнення юридичних помилок; підвищення підтримки рішень громадянами.
Експертні групи зі стратегічного планування	Тернопіль (Україна)	Експертні групи залучались до підготовки Стратегії розвитку громади. До складу входили науковці, підприємці, активісти.	Формування збалансованої стратегії; врахування потреб різних груп населення; підвищення якості стратегічних документів.
Комітети з питань доступності та соціальної інклюзії	Краків (Польща, ЄС)	Комітети з участю громадських активістів людей з інвалідністю аналізують міську інфраструктуру та пропонують зміни.	Реальне врахування інтересів маломобільних груп; покращення транспортної та соціальної доступності міста.
Екологічні консультативні ради	Гельсінкі (Фінляндія, ЄС)	При міській раді діє консультативна рада з екології, яка оцінює всі проєкти щодо впливу на довкілля.	Зменшення екологічних ризиків, покращення екологічного менеджменту, впровадження принципів зеленої політики.
Молодіжні ради	Хмельницький (Україна)	Молодіжна рада формує пропозиції з молодіжної політики та бере участь у розподілі бюджету участі для молоді.	Активізація молоді; формування навичок участі; покращення якості рішень щодо молодіжних програм.

Тип дорадчого органу	Країна / громада	Короткий опис практики	Результати / ефект для підзвітності та якості рішень
1	2	3	4
Платформи співучасті	Барселона (Іспанія, ЄС)	У місті працює система постійних громадських комітетів, що контролюють виконання бюджету, якість послуг, міські програми.	Найвищий у ЄС рівень прозорості муніципального управління; професійна громадська експертиза рішень.
Громадські бюджетні комісії	Чернівці (Україна)	Комісія з представників ГО аналізує проекти бюджету участі та здійснює контроль за їх виконанням.	Підвищення довіри до бюджету участі; покращення якості проєктів; зменшення ризиків нецільового використання коштів.

Примітка. Сформовано автором з використанням [41]

У цьому контексті Збараській громаді доцільно розширити функції громадських рад, забезпечити їх відкритий конкурсно-виборний склад, впровадити механізми ротації, а також посилити експертно-аналітичний потенціал за рахунок залучення науковців, представників громадських організацій та бізнесу. Розбудова таких інституцій сприятиме формуванню сталого діалогу між владою, громадянами та стейкхолдерами.

Не менш важливою є інституційна модернізація процедур звітування посадових осіб та структурних підрозділів Збараської міської ради.

Регулярні та публічні звіти повинні стати невід'ємною частиною управлінського циклу, охоплюючи ключові напрями діяльності: бюджет, реалізацію проєктів, управління комунальним майном, сферу благоустрою, соціальну політику, розвиток інфраструктури, екологічні ініціативи. Удосконалення механізмів звітування має передбачати обов'язковість оприлюднення структурованих даних у форматах відкритих даних, створення єдиного порталу звітності, а також запровадження індикаторів оцінки результативності. Такий підхід значно підвищить прозорість діяльності досліджуваного ОМС та дозволить громадськості здійснювати більш предметний і доказовий контроль.

Окреме місце у формуванні оновленої системи громадського контролю посідає цифровізація процедур доступу до інформації. Хоча Збаразька міська рада забезпечує відкритість багатьох документів через офіційний вебсайт, структура інформації потребує оптимізації, а окремі види даних – переведення у машиночитні формати. Для цього доцільним є створення єдиного інформаційно-аналітичного центру відкритих даних Збаразької МТГ, який забезпечуватиме збір, верифікацію, публікацію та оновлення інформації відповідно до стандартів Open Data. Запровадження таких інструментів мінімізує ризики маніпуляцій, підвищить якість рішень, сприятиме розвитку інноваційних сервісів та інститутів громадського контролю.

Не менш важливими є інституційні зміни, що передбачають впровадження механізмів антикорупційного контролю. Йдеться про створення системи незалежного моніторингу конфлікту інтересів, перевірки декларацій, публічного аналізу закупівель та аудиту виконання бюджетних програм.

Доцільним також є створення локального антикорупційного комітету або партнерства з громадськими антикорупційними організаціями, що допоможе підвищити прозорість діяльності ради та мінімізувати корупційні ризики.

Значну увагу слід приділити формуванню належного кадрового забезпечення механізмів громадського контролю. Працівники міської ради та її виконавчих органів повинні володіти компетентностями у сфері комунікацій, доступу до інформації, роботи з даними, публічних консультацій. Для цього рекомендуємо проведення тренінгів, семінарів, здійснення співпраці з профільними інституціями, зокрема асоціацією «Український Центр розвитку громад» та проектами DOBRE або U-LEAD.

Вдосконалення організаційно-інституційних механізмів громадського контролю також передбачає розвиток партнерської взаємодії між владою та громадянським суспільством. Йдеться про створення платформ для діалогу, проведення постійних стратегічних сесій із залученням мешканців, ініціативних груп, підприємців, науковців. Інституціоналізація партнерств дасть змогу формувати синергію зусиль та підвищить легітимність рішень.

У підсумку інституційно-організаційна модернізація системи громадського контролю у Збараській міській раді має передбачати глибоке оновлення нормативної бази, розвиток спроможності дорадчих органів, цифровізацію процедур доступу до інформації, забезпечення антикорупційних інструментів та зміцнення партнерства з громадянським суспільством. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню відкритої, підзвітної та ефективної системи управління в громаді.

3.2. Функціональні механізми підвищення результативності громадського контролю за діяльністю Збараської міської ради

Підвищення результативності громадського контролю неможливе без модернізації його практичних інструментів, цифрових сервісів, процедур аналітики та каналів комунікації. Якщо інституційно-організаційні заходи створюють фундамент, то функціональні механізми забезпечують реальну дієвість контролю та вплив громадян на управлінські рішення. Саме тому розвиток сучасних функціонально-технологічних інструментів є ключовим чинником формування нової системи взаємодії між владою та громадою у Збаражі.

Одним із найважливіших напрямів підвищення результативності громадського контролю є розбудова електронної участі (e-participation). Міська рада вже має окремі елементи цифрової взаємодії, однак їх недостатньо для системного громадського контролю. Необхідним є створення багатофункціональної платформи електронної демократії, яка включатиме електронні консультації, онлайн-голосування, публічні обговорення, цифрові звернення, інтерактивні мапи проблем громади. Такі сервіси дозволяють забезпечити масову участь громадян, скоротити часові витрати, мінімізувати людський фактор та підвищити об'єктивність прийнятих рішень.

Наступним технологічним інструментом є розширення систем відкритих даних. Для ефективного громадського контролю надзвичайно важливими є дані про бюджет, закупівлі, земельні рішення, комунальне майно, програми розвитку,

фінансові потоки, екологічні показники, якість муніципальних послуг. Створення інтегрованого порталу «Відкритий Збараж» дасть змогу громадянам здійснювати моніторинг, аналізувати тенденції та виявляти порушення або неефективність. Інструменти візуалізації даних (діаграми, dashboards, геоаналітика) значно підвищать доступність інформації для сприйняття.

Важливу роль відіграють механізми цифрового моніторингу якості надання послуг. Доцільно запровадити систему оцінювання муніципальних послуг на основі QR-кодів, онлайн-форм та мобільного додатку. Така система дозволить оперативно збирати оцінки, відгуки, скарги, фіксувати проблемні точки та контролювати швидкість реагування підрозділів ради. Систематизація цих даних стане основою для формування КРІ та аналітичних звітів.

У контексті запровадження інноваційних інструментів слід розглянути впровадження цифрових карт громадського моніторингу. Інтерактивні карти, що міститимуть інформацію про благоустрій, ремонт доріг, освітлення, незаконні сміттєзвалища, аварійні дерева або стан комунальної інфраструктури, дозволять мешканцям долучатися до контролю за станом території. Ці карти можуть включати функції позначення проблем, додавання фото, геолокації та статусів виконання.

Серед функціональних механізмів посилення громадського контролю у Збаразькій ТГ слід виділити розвиток соціологічних інструментів: онлайн-опитування, фокус-групи, соціальні панелі громадян. Систематичне проведення опитувань із використанням цифрових платформ дозволить вимірювати довіру до ОМС, задоволеність послугами, оцінювати пріоритети розвитку громади. Такі інструменти створять важливу емпіричну основу для планування та коригування управлінських рішень.

Не менш важливою складовою є запровадження системи аналітичних індикаторів результативності громадського контролю. Пропонуємо формувати систему КРІ, що охоплює такі категорії: рівень участі громадян, оперативність реакції виконавчих органів, рівень виконання рішень, якість комунікації, ефективність використання ресурсів (табл. 3.2-3.6). Інтеграція

цих індикаторів у систему внутрішнього та зовнішнього моніторингу створить можливість оцінювати динаміку та виявляти проблемні напрямки.

Таблиця 3.2

Пропоновані індикатори участі для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ

Назва індикатора	Формула	Оптимум	Управлінське значення
1	2	3	4
Рівень участі громадян у консультаціях (RUC)	$RUC = (\text{Кількість учасників консультацій} / \text{Населення громади}) \times 100\%$	$\geq 5\%$	Показує фактичну залученість населення до прийняття рішень
Індекс активності громадських організацій (IAGO)	IAGO = число ГО, що подали пропозиції / загальна кількість ГО	$\geq 0,4$	Відображає активність інституцій громадянського суспільства
Індекс молодіжної участі (IMU)	IMU = кількість учасників віком 14–35 / загальна кількість учасників	$\geq 30\%$	Демонструє включеність молоді в процеси контролю

Примітка. Сформовано автором

Пропоновані індикатори прозорості для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Пропоновані індикатори прозорості для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ

Назва індикатора	Формула	Оптимум	Значення
1	2	3	4
Індекс оприлюднення рішень (Ior)	$Ior = (\text{Кількість рішень, оприлюднених у відкритому доступі} / \text{Загальна кількість рішень}) \times 100\%$	100%	Відображає прозорість нормотворчої діяльності
Індекс доступності інформації (IAI)	IAI = (Кількість наборів відкритих даних / заплановану кількість) $\times 100\%$	$\geq 85\%$	Показує виконання вимог Open Data
Середній час публікації рішень	$T = \sum(\text{час оприлюднення} - \text{час ухвалення}) / N$	≤ 24 год	Показує оперативність інформування громадян

Примітка. Сформовано автором

Пропоновані індикатори ефективності реагування для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ наведені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Пропоновані індикатори ефективності реагування для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ

Індикатор	Формула	Оптимум	Значення
1	2	3	4
Середній час реагування на звернення (TR)	$TR = \sum(\text{час відповіді} - \text{час звернення}) / N$	≤ 5 днів	Показує ефективність комунікації з громадянами
Рівень виконаних звернень (REV)	$REV = (\text{виконані звернення} / \text{подані}) \times 100\%$	$\geq 80\%$	Показує дієвість механізмів вирішення проблем
Індекс контролю закупівель (IKZ)	$IKZ = (\text{кількість прозорих закупівель} / \text{загальну кількість закупівель}) \times 100\%$	$\geq 95\%$	Відображає рівень відкритості фінансів

Примітка. Сформовано автором

Пропоновані індикатори результативності громадських раді дорадчих органів для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Пропоновані індикатори результативності дорадчих органів для оцінювання громадського контролю у Збараській ТГ

KPI	Формула / метод	Оптимальне значення
1	2	3
KPI 1. Частка рішень, ухвалених з урахуванням рекомендацій громадської ради	$CRR = (\text{рішення з урахуванням рекомендацій} / \text{загальна кількість рішень}) \times 100\%$	$> 40\%$
KPI 2. Рівень участі експертів у засіданнях	Кількість експертів / кількість засідань	≥ 2 експерти на засідання
KPI 3. Регулярність засідань громадських рад	Кількість засідань на рік	≥ 10
KPI 4. Індекс виконання рекомендацій громадської ради (Ivr)	$Ivr = (\text{виконані рекомендації} / \text{подані рекомендації}) \times 100\%$	$\geq 70\%$

Примітка. Сформовано автором

Пропонована система ключових показників ефективності громадського контролю у Збараській ТГ представлена в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Пропонована система ключових показників ефективності
громадського контролю у Збараській ТГ**

Група КРІ	Конкретні індикатори	Оптимальне значення	Опис
1	2	3	4
Участь	RUC, IAGO, IMU	$RUC \geq 5\%$	Ступінь залучення громадян
Прозорість	Ior, IAI, середній час публікації	$Ior = 100\%$	Відкритість роботи ради
Реагування	TR, REV, IKZ	$TR \leq 5$ днів	Оперативність реагування на звернення
Дорадчі органи	CRR, Iv _r , регулярність засідань	$CRR \geq 40\%$	Ефективність рекомендацій

Примітка. Сформовано автором

Значної уваги потребує вдосконалення інформаційної комунікації між ОМС і громадянами. Необхідно модернізувати офіційний вебсайт Збараської міської ради, розширити функціонал месенджер-ботів, запровадити регулярні відеозвіти та онлайн-трансляції засідань ради, створити інформаційно-роз'яснювальні кампанії. Сучасні інструменти комунікацій дозволяють забезпечити широку поінформованість мешканців та створюють можливість для інтерактивної взаємодії.

У напрямі запобігання корупції функціональні механізми повинні включати інструменти автоматизованого контролю закупівель, аналіз ризиків у бюджетних програмах, моніторинг використання комунального майна. Доцільно впровадити інструменти автоматичної верифікації даних, аналізу аномалій, аналітики за допомогою штучного інтелекту, що дозволить оперативно виявляти порушення.

Для підвищення залученості молоді рекомендуємо створення молодіжної платформи громадського контролю, що включатиме гейміфіковані завдання,

цифрові конкурси, онлайн-хакатони, інтерактивні майстерні. Молодіжні ініціативи сприяють формуванню нової культури участі та розвитку цифрових компетентностей.

Таким чином, функціональна модернізація громадського контролю у Збаразькій ТГ має охоплювати цифрові інструменти участі, відкриті дані, аналітику, інноваційні механізми моніторингу, соціологічні інструменти та сучасні засоби комунікації. Інтеграція цих інструментів у діяльність органу місцевого самоврядування дозволить забезпечити реальний вплив громадськості на управлінські процеси, підвищить якість рішень та сприятиме розвитку відкритого врядування в громаді.

ВИСНОВКИ

1. Громадський контроль є ключовим елементом демократичного врядування, що забезпечує прозорість, підзвітність та відповідальність органів місцевого самоврядування. Його ефективність ґрунтується на поєднанні правових механізмів, принципів відкритості й участі та розвинутого громадянського суспільства. У сучасних умовах важливою складовою стає цифровізація, яка значно розширює можливості громадськості впливати на управлінські процеси.

2. Форми й інструменти громадського контролю включають як традиційні механізми участі, так і сучасні цифрові рішення, що забезпечують більш оперативний, масовий та інклюзивний вплив громадян на діяльність влади. Результативність контролю залежить від системності його застосування та готовності ОМС реагувати на пропозиції громади. Сучасні інструменти – е-петиції, відкриті дані, онлайн-консультації – створюють нову модель відкритого врядування, підвищуючи ефективність і прозорість рішень.

3. Збаразька міська рада має розвинену нормативно-організаційну базу громадського контролю, що забезпечує доступ громадян до рішень, протоколів, проєктів документів та бюджетної інформації. Водночас, наявність формальних процедур не завжди гарантує їх дієвість, оскільки частина інструментів використовується нерегулярно або без достатньої аналітичної підтримки. Подальший розвиток інституційної спроможності потребує оновлення локальних положень, структурованого управління даними та розширення можливостей для участі громадськості.

4. Практика громадського контролю у Збаразькій громаді поєднує елементи прозорості, консультацій та цифрової взаємодії, однак їх результативність є середньою через нерівномірність застосування та обмеженість індикаторів участі. Найефективніше функціонує оприлюднення рішень та інформаційна відкритість, тоді як механізми громадських ініціатив і цифрового моніторингу використовуються недостатньо. Стратегія розвитку громади на 2025–2030 роки створює передумови для підвищення

результативності контролю за рахунок цифровізації та залучення стейкхолдерів.

5. Удосконалення громадського контролю потребує оновлення та уніфікації локальних нормативних актів, зміцнення дорадчих органів і запровадження обов'язкових стандартів консультацій із громадськістю. Інституційні покращення громадського контролю в Збараській ТГ мають базуватися на партнерстві влади з громадянським суспільством, розвитку антикорупційних інструментів і системі регулярного звітування посадових осіб. Розвиток організаційних механізмів дозволить забезпечити стійку, прозору і підзвітну модель місцевого врядування.

6. Підвищення результативності громадського контролю в Збараській ТГ можливе через впровадження цифрових платформ участі, інтерактивних карт проблем, систем відкритих даних, а також індикаторів оцінювання якості управління. Функціонально-технологічне оновлення дає змогу забезпечити швидке реагування, підвищити довіру та залучити ширшу аудиторію громадян. Імплементация сучасних інструментів сприятиме переходу Збараської міської ТГ до моделі електронного врядування, де контроль стає регулярним, доказовим та інтерактивним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августин Р. Р., Демків І. О. Удосконалення системи менеджменту в органах місцевого самоврядування на прикладі управління розвитком локальних інтегрованих структур. 2023. *Академічні візії*, (16). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/403>
2. Акімов О. О. Комунікативна діяльність органів публічної влади : монографія. Київ : НАДУ, 2021. 240 с.
3. Багаторівневе врядування в Україні в умовах повномасштабного російського вторгнення: Звіт восьмого всеукраїнського соціологічного дослідження. Київ: Рада Європи, листопад 2024. URL: <https://rm.coe.int/coe-kiis-report-oct2024-ukr-f/1680b26e25>
4. Биковська Т. В. Особливості здійснення громадського контролю в системі органів місцевого самоврядування в Україні : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2020. 9с.
5. Богач Ю. А. Цифровізація діяльності органів місцевого самоврядування як інструмент забезпечення сталого розвитку територіальних громад // *Економічний простір*. 2025. № 201. С. 264–268.
6. Бойко-Бойчук О. Р. Публічні комунікації в органах влади : навч. посіб. / О. Р. Бойко-Бойчук. Київ : КНЕУ, 2020. 228 с.
7. Бондаренко О.С. Корупційні ризики в діяльності органів місцевого самоврядування: сутність, прояви та заходи протидії. *Академічні візії*. 2023. № 16. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/772/697/705>
8. Воронкова В. Г. Інформаційна політика держави та органів місцевого самоврядування : навч. посіб. / В. Г. Воронкова. Запоріжжя : ЗДІА, 2020. 212 с.
9. Габермас Ю. Теорія комунікативної дії. Київ : Вид-во Соломії Павличко, 2020. 460 с.
10. Ганущак-Єфіменко Л. М. Комунікаційні стратегії у системі державного управління : монографія. Київ : КНЕУ, 2021. 280 с.

11. Громадська участь у місцевій політиці: проблеми нормативно-правового забезпечення. URL: <https://www.prostir.ua/?news=hromadska-uchast-u-mistsevij-politytsi-problemy-normatyvno-pravovoho-zabezpechennya>
12. Дзяна Г. О. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2024. 224 с.
13. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
14. Єрмоленко А. М. Комунікативна парадигма публічного управління : монографія / А. М. Єрмоленко. Київ : НАДУ, 2020. 220 с.
15. Зеленко Г. І. Публічна комунікація як чинник ефективності місцевого самоврядування. *Теорія та практика держ. упр.* 2023. № 2. С. 51–60.
16. Зяйлик М. Роль та значення функцій зв'язків із громадськістю у системі публічного управління. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32396/2/monograph_PU_2020_TNTU_Ziailik_M-The_role_and_value_of_public_33-49.pdf
17. Інформаційна відкритість органів місцевого самоврядування : практич. посіб. Київ : ARPI, 2021. 84 с.
18. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування (іноземний досвід). Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29223.pdf>
19. Кравчук Мар'яна. Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*, № 1, June 2023, pp. 42-46. <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1558>.
20. Кривокульська Н. Інформаційно-комунікативний супровід процесу екологічного управління в публічній сфері: вектори вдосконалення. *Вісн. економіки*. 2022. № 3. С. 22-37. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.022>

21. Куйбіда В. С., Валевський П. М. Публічне управління та адміністрування: комунікативний вимір : монографія / В. С. Куйбіда, П. М. Валевський. Київ : НАДУ, 2021. 300 с.
22. Литвинчук О. В., Гришина Н. В. Міжнародний досвід комунікації державних органів, місцевого самоврядування та громадськості. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.researchgate.net/publication/376180624_Miznarodnij_dosvid_komunikacii_derzavnih_organiv_miscevogo_samovraduvanna_ta_gromadskosti&ved=2ahUKEwiC78qH1vmQAxWtQ_EDHSh3OJA4HhAWegQILxAB&usg=AOvVaw2ezVYN5yjD9AWneGkO1sN4
23. Марченко О. В. Сучасні моделі публічних комунікацій органів місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 9. С. 112–118.
24. Мінакова Є.В. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2021. 244 с
25. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>
26. Новицький А. Громадський контроль як інституційна складова демократичного суспільства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/114-115.pdf>
27. Новіков Р. Зміст громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Збірник тез X Ювілейної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Актуальні проблеми економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі» (м. Тернопіль, 20.11.2025 р.).
28. Новіков О.О. Громадський контроль як елемент підвищення ефективності державного управління в Україні: дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. управління. Київ. 2021. 220 с.
29. Публічне управління в Україні: проблеми та перспективи розвитку : монографія / за заг. ред. В. С. Загорського. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2021. 256 с.

30. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. С. 314.
31. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. С. 650.
32. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. С. 170.
33. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова КМУ від 3 листоп. 2010 р. № 996. *Офіц. вісн. України*. 2010. № 84.
34. Скоморовський В.Б., & Петренко Б.Р. (2024). Правове забезпечення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в країнах Західної Європи. *Legal Bulletin*, (№14), 24–29. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A3>
35. Стратегія розвитку Збараської територіальної громади Тернопільської області на 2025-2030 рр. URL: https://www.zbarazh-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Proekt_rishennya_36ses_VIIIskl_11_d1.pdf
36. Теоретико-правові засади громадського контролю за діяльністю органів державної влади : монографія. Л. Р. Наливайко, О. В. Савченко. К.: «ХайТек Прес», 2017. 276 с.
37. Ткачук А. Ф. Публічні комунікації у громаді : навч.-метод. посіб. / А. Ф. Ткачук. Київ : Либідь, 2021. 168 с.
38. Торхова Н. Система зв'язків з громадськістю в органах публічного управління (на прикладі органів правосуддя). URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/254/212&ved=2ahUKEwjkm6m01fmQAxVjS_EDHbCaETk4FBAWegQIFRAB&usq=AOvVaw091LP8MzlnOy9YSTQWdD7r
39. Узагальнені результати третього Всеукраїнського дослідження загальних потреб у професійному навчанні посадових осіб місцевого самоврядування та

депутатів місцевих рад. URL: https://rm.coe.int/summary-of-the-2023-report-of-the-training-needs-analysis-of-local-pub/1680b0633c?utm_source=chatgpt.com

40. Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері / За загал. ред.. проф. А.В. Серікова. Харків: ХНУБА. 2019. 220 с. URL: <https://kmpa.kh.ua/files/conferences/2019.11.12.%20Materials.%20Ch.%202.pdf>

41. Француз А. Й. Західноєвропейський досвід становлення та розвитку місцевого самоврядування. *Legal Bulletin*. 2023. № 3(9). С. 59-63.

42. Харитонова О. М. Комунікаційні процеси в органах місцевого самоврядування. *Вісник НАДУ*. 2020. № 4. С. 72–81.

43. Черненко І. О., Близнюк А. С. Конституційна сутність громадського контролю як форми взаємодії публічної влади та інститутів громадянського суспільства. *Публічне урядування*. 2023. № 1 (34). С. 58–70

44. Швець А.І. Основні організаційно-правові форми діяльності депутатів місцевих рад. : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.02 / Нац. ун-т. «Одеська юридична академія». Одеса, 2021. 221 с.

45. Шевченко Е. А. Сутність та визначальні ознаки громадського контролю за діяльністю органів влади. Про-блеми сучасних трансформацій. Серія : право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-13-01-01>

46. Шопіна І. Цивільно-військове співробітництво та громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/300020/292441>

47. David Easton. A Re-Assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*. V. 5, no. 4 (1975): 447. <https://doi.org/10.1017/S0007123400008309>

48. Maslova Ya. I. Civil control over the activity of the subjects of public administration / Ya. I. Maslova, R.M. Savcuk // *Pubic administration under modern*

conditions: concept, features, challenges: Collective monograph. – Riga: Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. P. 99-113.

49. Susan Dodsworth, Nic Cheeseman. Political trust: The glue that keeps democracies together. International Development Department University of Birmingham. London, May 2020. URL: <https://www.agora-parl.org/sites/default/files/agora-documents/Political%20trust%20-%20The%20glue%20that%20keeps%20democracies%20together.pdf>